

Το Λειτουργικό Δράμα

[Άρθρα](#) / [Πολιτισμός](#)

[Ηλίας Λιαμής](#), Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

Χωρίς αμφιβολία, μπορεί να υποστηριχθεί πώς η Θεία Ευχαριστία, δηλαδή η αναπαράσταση του Μυστικού Δείπνου, αλλά και όλα τα γεγονότα τού βίου του Χριστού με αποκορύφωμα τα πάθη Του, πάνω στα οποία στηρίχθηκε η διδασκαλία της χριστιανικής εκκλησίας, εμπεριέχουν έντονα θεατρικά στοιχεία. Παρόλα αυτά, η επιφυλακτικότητα των πρώτων χριστιανών απέναντι στις κοσμικές θεατρικές παραστάσεις απετέλεσε παράγοντα μετριασμού της δραματοποίησης μέσα στους ναούς και περιορισμού των κινήσεων των ιερέων αλλά και των πιστών κατά την Θεία λατρεία.

Αντίθετα, έξω από τον ναό, επεκράτησε μια μεγαλύτερη ελευθερία στην θρησκευτική δραματική πράξη, δίνοντας τη δυνατότητα συμμετοχής σε επαγγελματίες αλλά και ερασιτέχνες ηθοποιούς.

Η πρώτη καταγεγραμμένη δραματική αναπαράσταση γεγονότων των Ευαγγελίων παρουσιάζεται τον 9ο αιώνα, οπότεν ήταν συνήθεια να παρουσιάζεται η επίσκεψη των μυροφόρων στον τάφο όπου είχε τοποθετηθεί ο Χριστός. Η τελετή αυτή, γνωστή και ως *visitatio sepulchri* (επίσκεψη στο μνημείο), βρέθηκε για πρώτη φορά σε χειρόγραφο στην γαλλική πόλη Λιμόζ το 930 μ.Χ. Φαίνεται πώς αποτελούσε πολύ διαδεδομένη τελετή κατά την εποχή του Καρλομάγνου και των διαδόχων του, ιδιαίτερα στην βορειοανατολική Γαλλία. Πιθανότατα, το δρώμενο αυτό να παρουσιαζόταν σε ειδικά διαμορφωμένο ναΐσκο έξω από την κυρία εκκλησία ή ακόμα και σε διαμορφωμένο χώρο, ειδικά γι' αυτήν την περίσταση. Το δρώμενο προηγείτο της αναστάσιμης λειτουργίας με τους παριστάμενους να μεταβαίνουν σε πομπή, μετά το δρώμενο, στην εκκλησία.

Από το χειρόγραφο που προαναφέραμε αλλά και από κατοπινά τεκμήρια είναι σαφές πως, αρχικά, χρησιμοποιούνταν αυστηρά οι ευαγγελικοί διάλογοι, στη συνέχεια όμως το κείμενο εμπλουτίστηκε με επιπλέον διαλόγους, ώστε να ενταθεί η δραματικότητα του. Το ίδιο φαίνεται να συνέβη και με το μουσικό υλικό: ενώ στην αρχή χρησιμοποιούνταν τα εκκλησιαστικά αντίφωνα, στη συνέχεια, η μουσική απέκτησε μεγαλύτερη ελευθερία έκφρασης και η εν λόγω δραματική παράσταση έφτασε να εμφανίζεται σε όλες τις χώρες της δυτικής Ευρώπης με ανάμιξη μουσικών στοιχείων της καθολικής εκκλησίας και στοιχείων της τοπικής μουσικής.

Τον 11ο και 12ο αιώνα εμφανίζεται μία ξαφνική αύξηση συνθέσεως λειτουργικών δραμάτων. Μέχρι τότε, χειρόγραφα πασχαλίων διαλόγων είναι λίγα, από τον 12ο όμως αιώνα και μετά έχουμε πολλά τεκμήρια τέτοιων σκηνών που περιλαμβάνουν τον Πέτρο και τον Ιωάννη, την Μαρία την Μαγδαληνή να μιλά με τον Χριστό τον οποίον περνάει για κηπουρό, τον άπιστο Θωμά, καθώς και τον διάλογο στην πορεία προς Εμμαούς.

Την ίδια εποχή, η θεματολογία διευρύνεται και πέραν της ζωής του Χριστού, καθώς έχουμε χειρόγραφα δραματικής απεικόνισης της παραβολής των δέκα παρθένων καθώς και παρουσιάσεις προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης για την έλευση του Χριστού. Βρισκόμαστε στην εποχή όπου το λατινικό λειτουργικό δράμα οδεύει προς την κορύφωση του, τον 13ο αιώνα. Την εποχή αυτή γράφονται τα κυριότερα πασχαλιά έργα στις πόλεις Origny Ste Benoite (βορειοανατολική Γαλλία), Klosterneuburg, Tours, καθώς και τα Carmina Burana και το «Δράμα του Δανιήλ» στην πόλη Beauvais.

Τα Carmina Burana (ποιήματα από το Beuron) ονομάστηκαν έτσι γιατί βρέθηκαν στο μοναστήρι των Βενεδικτίνων μοναχών στην περιοχή Beuron), γραμμένα όμως σε άγνωστο τόπο το 1280. Πρόκειται για θρησκευτικά ποιήματα, κυρίως στην λατινική γλώσσα, αλλά και σε τοπικές γερμανικές και γαλλικές διαλέκτους, με έντονα δραματικά στοιχεία, τα οποία θεωρείται βέβαιον πως απετέλεσαν υλικό δραματικής αναπαράστασης. Γνωστά τα έκανε ο Γερμανός συνθέτης του 20ου αιώνα Karl Orff , ο οποίος τα μελοποίησε τον 20ο αιώνα.

Ο βασικός στόχος των λειτουργικών δραμάτων ήταν διδακτικός, με σκοπό να κάνει περισσότερο κατανοητά τα βιβλικά κείμενα. Η μεγάλη τους επιτυχία αποδεικνύεται από την κεντρική θέση που πήραν στις δυτικοευρωπαϊκές μεσαιωνικές κοινωνίες , αλλά και αργότερα. Σε πολλά από αυτά περιλαμβάνονται και οδηγίες κατασκευής κουστουμιών, πράγμα που αποδεικνύει πως μπορούν εκ του ασφαλούς να τοποθετηθούν στις ρίζες τού ευρωπαϊκού θεάτρου. Αντίστοιχη σημασία έχουν και ως προς την εξέλιξη των δυτικοευρωπαϊκών γλωσσών: με δεδομένο τον περιορισμό που επέβαλε η παπική εκκλησία ως προς την αποκλειστική χρήση της λατινικής γλώσσας στη λατρεία, τα λειτουργικά δράματα έδωσαν διέξοδο στην θρησκευτική και καλλιτεχνική έκφραση των δυτικοευρωπαϊκών λαών μέσω της δικής τους γλώσσας.

Όταν η Αναγέννηση παρουσίασε , καταρχάς στην Ιταλία και κατόπιν σε ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη , την όπερα , ως πρόταση αναβίωσης του αρχαίου ελληνικού δράματος, οι λαοί της Ευρώπης ήταν έτοιμοι να την αποδεχθούν μέσω της προετοιμασίας τους από το μεσαιωνικό λειτουργικό δράμα.

<https://bit.ly/2O4d0E4>